

Määruse „Meetme „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ elluviimiseks struktuuritoetuse andmise tingimused ja kord“ seletuskiri

I Sissejuhatus

Euroopa Sotsiaalfondi vahendite kasutamise perioodil 2014–2020 Eestis on aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artiklis 14 nimetatud partnerlusleppe alusel koostatud ning Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud ja Euroopa Komisjoni poolt kinnitatud rakenduskava „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ (edaspidi *rakenduskava*). Rakenduskava viiakse ellu perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi *STS*) § 1 lõike 1 punkti 1 alusel.

Toetuse andmise tingimuste kehtestamisel on lähtutud STS-ist ja selle alusel antud õigusaktidest, eeskätt Vabariigi Valitsuse 1. septembri 2014. a määrusest nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi *ühendmäärus*) ning Vabariigi Valitsuse 21. augusti 2014. a määrusest nr 133 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse taotlemise ja taotluste menetlemise nõuded ja tingimused toetuse andmise tingimuste määruse kehtestamiseks“ (edaspidi *toetuse taotlemise määrus*).

STS § 12 lõike 3 alusel antud Vabariigi Valitsuse 15. detsembri 2014. a korralduse nr 557 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse meetmete nimekirja“ kinnitamine“ kohaselt on Sotsiaalministeerium rakendusasutuseks (edaspidi *RA*) ja Sihtasutus Innove rakendusüksuseks (edaspidi *RÜ*) Euroopa Sotsiaalfondist rahastatava meetme 2.2 „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ tegevusele 2.2.1 „Eakatele, erivajadustega ja toimetulekuraskustega inimestele ning nende pereliikmetele töölesaamist toetavad hoolekandeteenused“.

Käesoleva määrusega kehtestatakse meetme 2.2 „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ tegevuse 2.2.1 „Eakatele, erivajadustega ja toimetulekuraskustega inimestele ning nende pereliikmetele töölesaamist toetavad hoolekandeteenused“ avatud taotlemise toetuse andmise tingimused ja kord.

Määrus kehtestatakse STS § 14 alusel.

Määrus põhineb valdkondlikul arengukaval – konkurentsivõime kava „Eesti 2020“, kus on välja toodud eesmärgina vähendada suhtelises vaesuses elavate inimeste osakaalu. Eestis on suurimas vaesusriskis töötud ja suhtelise vaesuse määra vähendamiseks seatakse eesmärgiks tööhõive suurendamine.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Sotsiaalministeeriumi strateegia ja eelarve osakonna peaspetsialist Ingrid Mangulson (tel 626 9208, ingrid.mangulson@sm.ee), hoolekande osakonna nõunik Terry Ney (tel 626 9748, terry.ney@sm.ee), peaspetsialist Öne Liv Valberg (tel 626 9725, onne.liv.valberg@sm.ee), peaspetsialist Ketri Kupper (tel 626 9193, ketri.kupper@sm.ee) ja hoolekande osakonna nõunik Tõnis Vaik (tel 626 9218, tonis.vaik@sm.ee).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Lily Mals (tel 626 9333 lily.mals@sm.ee).

Määruse ettevalmistamisel on konsulteeritud huvigruppide ja partneritega, sh kohalike omavalitsuste esindajatega. Kasutatud on maakondlike arenduskeskuste poolt 2016. aastal koostatud sotsiaalteenuste maakondlikke kaardistusi ning 2016. aastal kõigis maakondades korraldatud kohalike omavalitsuste ja koostööpartnerite arendusseminaride tulemusi, samuti koostatud analüüsi sotsiaalteenuste osutamise ja arendamise vajaduse kohta perioodil 2016–2020.

2016. aastal avaneb Euroopa Sotsiaalfondi esimene taotlusvoor „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“. Sama meetme tegevuse teine taotlusvoor toimub 2017. aastal. Avatud taotlusvoorudes osutatakse teenust kokku vähemalt 6225 erivajadusega või hoolduskoormusega inimesele. Teenuse osutamine peab aitama kaasa tööealise inimese hoolduskoormuse vähendamisele ning tööturule suundumisele ja/või erivajadusega inimese toimetuleku toetamisele tööturule asumise võimekuse suurendamiseks.

Sotsiaalse kaasatuse prioriteetne suund koosneb temaatilise eesmärgi nr 9 – sotsiaalse kaasatuse edendamine, vaesuse ja igasuguse diskrimineerimise vastu võitlemine – kolme investeerimisprioriteedi raames seatud eesmärkidest ja eesmärkide saavutamiseks tehtavatest tegevustest. Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused panustavad investeerimisprioriteeti – juurdepääsu parandamine taskukohastele, jätkusuutlikele ja kvaliteetsetele teenustele, sealhulgas tervishoiuteenustele ja üldhuvi sotsiaalteenustele.

Määruses kehtestatud toetatud tegevuse all mõeldakse selliste sotsiaalteenuste arendamist ja osutamist, mille põhieesmärk on tööealise inimese hoolduskoormuse vähendamine ning tööturule sisenemise või jätkamise toetamine või tööealise erivajadustega inimese toimetuleku toetamine tööturule sisenemise või tööturul jätkamise võimekuse suurendamiseks.

Eestis on probleemiks erivajadusega inimeste madal tööhõivemäär. 2014. aastal oli Eestis hinnanguliselt 57 700 kehtiva puude raskusastmega inimest vanuses 15–64, kellest töötas ca 14 200. Puudega inimeste tööhõive määr oli seega 24,6% (Statistikaameti tööjõu-uuringu andmed). 2013. aasta andmetel oli 15–64-aastaste puudega isikute tööhõivemäär 3,2 korda madalam kui samaealiste puudeta inimeste hulgas (puudega inimeste tööhõivemäär 23,5%, puudeta inimestel 75,7%).¹ 2009. aasta puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuringust (PIU2) selgus, et tööealistest puudega inimestest 15% töötas nii palju kui soovis; 2% töötas, kuid soovis rohkem töötada; 29% ei töötanud, kuid soovis töötada; 51% ei töötanud ja ei soovinud töötada. Võrreldes meestega on töötavate puudega naiste osakaal veidi suurem (vastavalt 13% ja 23%), samuti on suurem nooremate osakaal (16–29-aastastest 17% töötab).²

Eestis on probleemiks pikaajaliste töötute suur osakaal ning loobumine tööotsingutest. Pikaajaliste (aasta või kauem tööd otsinud) töötute arv on viimastel aastatel pidevalt vähenenud. Pikaajalise töötuse määr oli 2014. aastal 3,3% ning pikaajalisi töötuid oli hinnanguliselt 23 000 (aasta varem 26 100), sh kaks aastat või kauem tööd otsinuid 12 000.³ 2015. aastal vähenes pikaajaline töötus veelgi ning esimese kolme kvartali keskmisena oli pikaajalise töötuse määr 2,5% ning pikaajaliste töötute arv 17 000. Kaks aastat või kauem tööd otsinuid oli 9700 (Statistikaameti tööjõu-uuringu andmed). Pikaajaline töötus on suurem meeste, vanemaealiste ja mitte-eestlaste seas. Pikaajalise töötusega kaasnevad paljudel juhtudel ka muud toimetulekuraskused (sõltuvus- ja suhte probleemid, võlad jne), mistõttu vajab inimene juhtumipõhiselt pakutavaid toetavaid sotsiaalteenuseid tööturuteenust saama suundumiseks või tööle naasmiseks.

¹ Statistikaameti andmebaas <http://www.stat.ee/>

² Sotsiaalministeerium. Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring 2009. Saar Poll OÜ ja Tartu Ülikool. <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/4030/1/PIU%202009.pdf>, lk 50-51. Uuemad andmed puuduvad, jätku-uuring on kavas 2018. aastal.

³ Statistikaameti 13.02.2015 pressiteade „Mullu tööpuudus vähenes ja hõive kasvas“. <http://www.stat.ee/90542>

Leibkondi, kelle liikmed saavad hooldusabi oma leibkonnaliikmetelt, on Eestis ligikaudu iga viies (18%). See osutab pereliikmete suurele hoolduskoormusele.⁴ Samas seondub omastehooldajate teemavaldkonnaga mitmeid probleeme, sh tööturult kõrvalejäämine hoolduskohustuse tõttu. 2014. aastal ei töötanud 2400 meest ja 15 000 naist põhjusel, et nad hoolitsesid laste või pereliikmete eest. 2015. aasta esimese kolme kvartali keskmisena olid vastavad numbrid 3500 meest ja 14 700 naist. Seega on sageli naised need, kes lapse või eaka lähedase hooldamise tõttu tööleasumist edasi lükkavad, töötamise katkestavad või tööturult lahkuvad. Ca 14% 2014. aastal ja 9% 2015. aastal (kolme kvartali keskmisena) hoolduskoormuse tõttu mitteaktiivsetest meestest ja naistest ei otsinud tööd, kuna puudus sobiv hooldusteenus või see oli liiga kallis.⁵ 2009. aasta puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuringu (PIU2)⁶ andmetel on puudega pereliikme abistamine või hooldamine mõjutanud hooldajate töötamist või õppimist. 6% hooldajatest on pidanud töötamisest täielikult loobuma ja 75% töökoormust vähendama. Rohkem kui pooltel hooldajatest on suur hoolduskoormus: 59% hooldajatest osutab puudega inimesele abi üle 20 tunni nädalas. Uuringu kohaselt leiab 37% puudega inimeste hooldajatest, et neil oleks vaja täiendavat abi.

Suure mitteformaalse (lähedase isiku) hooldusvajaduse tõttu nähakse naisi enne ametlikku pensioniiga tööturult lahkumas. Suur hoolduskoormus võib viia ka mitteformaalse hooldaja terviseprobleemideni, mille tagajärjel võib tekkida hooldajal endal hooldusvajadus ning varasem lahkumine tööturult.⁷

2015. aasta vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuringu andmetel on teiste inimeste abistamise või hooldamisega suuremal või väiksemal määral hõivatud ka 80% vanemaealistest, sh 84% 50–74-aastastest. Ühtviisi on sellega hõivatud nii naised kui ka mehed (mõlemal juhul 80%). 11% kõigist neist vanemaealistest, kes kedagi abistavad või hooldavad, vajaksid selleks lisaabi. Sotsiaalteenustest töid abi vajavad hooldajad välja vajadust koduteenuse järele (mis võib hõlmata nii majapidamistöde tegemist kui ka abi inimesele enese eest hoolitsemisel) (52%), isikliku abistaja teenuse järele (24%) ning sotsiaaltranspordi järele (22%). Umbes kümnendik (12%) tunneb puudust kellestki, kes annaks neile puhkust teise isiku hooldamisest kas iga päev teatud lühikeseks perioodiks (et oleks võimalik samal ajal vajalikke asju ajada) või pikemaks perioodiks (näiteks puhkuse või komanderingu ajaks). Konkreetsetest sotsiaalteenustest, millega kohalik omavalitsus saaks vanemaealisi aidata, mainiti kõige enam koduteenust (18%), sotsiaaltranspordi (17%), hooldusteenuseid (8%) ja isiklikku abistajat (8%).⁸

Hoolduskohustusega kaasneb suurem vaesusrisk, mis peegeldub puudega inimeste suuremas vaesuse määras. Kui üks leibkonnaliige on vaene, on vaesusriskis kogu leibkond. Allpool absoluutse vaesuse piiri (205 eurot) elas 2013. aastal 5,6% kõigist puudega inimestest.

Lähtuvalt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohtadest on sotsiaalteenuste peamine ülesanne toetada ühiskonnas enam haavatavaid gruppe nende tavapärasel elukeskkonnas ja

⁴ SHARE uuring <http://www.tlu.ee/public/SHARE/#p=222>

⁵ Statistikaameti 2010. aasta Eesti tööjõu-uuringu mooduli „Töö ja pereelu kokkusobitamine“ andmed. Hoolduskohustusega isikute hulka on arvestatud need, kes hooldavad regulaarselt eakat, haiget või puudega 15-aastast või vanemat sugulast või lähedast. Järgmine andmekogumising selles moodulis on 2018. aastal. 2013. aasta Eesti tööjõu-uuringu andmed.

⁶ Sotsiaalministeerium. Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring 2009. Saar Poll OÜ ja Tartu Ülikool. <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/4030/1/PIU%202009.pdf>. Uuemad andmed puuduvad, jätku-uuring on kavas 2018. aastal.

⁷ SHARE uuring <http://www.tlu.ee/public/SHARE/#p=222>, lk 223

⁸ Vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuring 2015. Vanemaealine – käesolevas uuringus 50-aastane ja vanem inimene.

töehõives. Samuti peab komitee oluliseks riikide rolli edendada eelisjärjekorras inimese vajadusest lähtuvaid toetavaid teenuseid materiaalse (rahalise) abi pakkumise asemel.

Maakondlike arenduskeskuste poolt 2015. aastal tehtud kohalike omavalitsuste sotsiaalteenuste kaardistuste tulemused andsid ülevaate sotsiaalteenuste hetkeolukorrast ja arendusvajadustest maakondade kaupa. Tulemustest lähtuvalt on kõige suurem vajadus sotsiaaltransporditeenuse, võlanõustamisteenuse, koduteenuse (sh dementsetele) ja tugiisikuteenuse arendamiseks ja osutamiseks.

II Eelnõu sisu

Määruse eelnõu on jaotatud kaheksaks peatükiks:

1. peatükk „Üldsätted“
2. peatükk „Toetatavad tegevused, abikõlblikud kulud ja toetuse osakaal“
3. peatükk „Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele“
4. peatükk „Toetuse taotlemine“
5. peatükk „Taotluste menetlemine“
6. peatükk „Taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamine“
7. peatükk „Aruannete esitamine ja toetuse maksmise tingimused“
8. peatükk „Toetuse saaja, partneri ja rakendusüksuse õigused ja kohustused“.

1. peatükk. Üldsätted

Peatükk sätestab määruse reguleerimisala ja terminid, määrab rakendusasutuse ja rakendusüksuse ning vaiete menetleja.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse terminid. Määruses on mõiste „hoolekandeteenused“ võrdustatud mõistega „sotsiaalteenused“. Erilist tähelepanu tuleb pöörata mõistetele „hoolduskoormusega inimene“ ja „hooldusvajadusega inimene“, kuna nimetatud mõisted on meetme tegevuse sihtrühma kindlaks määramisel võtmetähtsusega. Hoolduskoormusega inimene on tööeline hooldaja, kes hooldusvajadusega pereliikme hooldamise tõttu ei saa osaleda või jätkata osalemist tööturul täis- või osalise tööajaga. Hooldusvajadusega inimene on 18-aastane ja vanem inimene, kes vajab järelevalvet, juhendamist ja/või abi toimingutes (kehahooldus, toitumine, liikumine), mis on vajalikud igapäevaseks toimetulekuks.

Eelnõu §-s 3 nimetatakse meetme rakendusasutus ja rakendusüksus. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 15. detsembri 2014. a korraldusele nr 557 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse andmist korraldavate asutuste määramine“ on prioriteetse suuna RA-ks Sotsiaalministeerium ja RÜ-ks Sihtasutus Innove.

Eelnõu § 4 sätestab vaiete menetleja. RÜ toiminguga või otsuse peale võib vastavalt STS §-le 51 esitada vaide, mille menetlejaks on määratud RÜ ning vaide vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras.

2. peatükk. Toetatavad tegevused, abikõlblikud kulud ja toetuse osakaal

Peatükk sätestab toetuse andmise eesmärgi ja tulemuse, toetatavad tegevused, abikõlblikkuse perioodi, abikõlblikud kulud, toetuse osakaalu ja piirsumma.

Paragrahvi 5 järgi on toetuse andmise eesmärk tööelise inimese hoolduskoormuse vähendamine ning tööturule asumine (tööturule sisenemine, tööturul püsimine) ja/või tööelise erivajadustega inimese toimetuleku toetamine tööturule asumise võimekuse suurendamiseks. Projekti eesmärk

võib olla kas ainult tööealise inimese hoolduskoormuse vähendamine (kui osutatakse koduteenust, intervallhooldusteenust või päevahoiuteenust), ainult tööealise erivajadusega inimese toetamine tööturule asumiseks (kui osutatakse tugiisikuteenust või isikliku abistaja teenust) või mõlema sihtrühma toetamine (osutatakse ühes projektis kombineeritult §-s 6 nimetatud teenuseid). Toetuse andmise väljundnäitajaks on hoolekandeteenuste osutamine vähemalt 6225 inimesele.

Vastavalt määruse **§-le 6** toetatakse projekte, millega kohalikud omavalitsuse üksused koostöös arendavad ja osutavad järgmisi hoolduskoormust vähendavaid ja/või tööealiste erivajadusega inimeste tööturul osalemist toetavaid hoolekandeteenuseid omaette või kombineerituna:

- 1) koduteenus;
- 2) tugiisikuteenus;
- 3) isikliku abistaja teenus;
- 4) väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus – päevahoiuteenus või intervallhooldusteenus.

Toetatavad tegevused peavad panustama määruse eesmärgi ja tulemusnäitaja saavutamisse ehk 6225 tööelist hoolduskoormusega või erivajadustega inimest on saanud teenust ning teenuse saajatest 30% on kuus kuud peale teenuse saamise algust säilitanud töö, asunud tööle või saavad aktiivseid tööturuteenuseid.

Väljundnäitajaks koduteenuse, päevahoiu teenuse ja intervallhooldusteenuse puhul loetakse tööelist hoolduskoormusega inimest. Tugiisikuteenuse ja isikliku abistaja teenuse puhul loetakse väljundnäitajaks tööelist erivajadustega inimest, kelle tööturule asumist toetatakse.

Toetatavate teenuste sisu peab vastama Sotsiaalhoolekandeseaduses §-des 17-25, 27-29 toodud miinimumnõuetele ning käesoleva määruse lisas 5 toodud nõuetele.

Toetust saab taotleda projektidele, milles arendatakse ja osutatakse hoolekandeteenuseid. Toetust ei saa taotleda ainult teenuse osutamise tegevusteks vaid lisaks teenuse osutamisele peab taotlus sisaldama ka teenuse arendamise tegevusi. Esitada ei saa sellist taotlust, kus kõik toimepiirkonda kuuluvad KOVid soovivad vaid osutada hoolekandeteenuseid ehk suurendada hetkel teenust saavate inimeste arvu. Projekti toimepiirkonda peab kuuluma vähemalt üks KOV, kellel on kogemus taotletava teenuse osutamisel. Seejärel arendavad või loovad (need KOVid, kellel enne taotluse esitamist puudus/id teenus(ed) kõik toimepiirkonda kuuluvad KOVid teenuse/d, ühtlustavad teenuste osutamise korra ning alles seejärel hakatakse teenus(eid)t osutama.

Et teenuste arendamist ja osutamist korraldada efektiivsemalt ja pikaajase stabiilse kvaliteediga, näeme soovituslikult toimepiirkonna suuruseks 11 000 inimest, mis aitab tagada strateegilise planeerimise võimekuse. Nimetatud sihttase ei ole taotlemise tingimuseks, küll aga on võimalik selle täitmisel saada taotluste hindamisel rohkem punkte.

Punktis 1 nimetatud koduteenuse eesmärk on hooldusvajadusega inimese abistamine kodu ja isikliku eluga seotud igapäevaeluks vajalike toimingute sooritamisel ja asjaajamisel, et aidata kaasa elukvaliteedi säilitamisele ja parandamisele harjumuspärasel keskkonnas, mis aitab tagada hoolduskoormusega inimesele võimaluse osaleda tööhõives.

Koduteenuse osutamine on otseses seoses hooldusvajadusega inimese tööealise hooldaja töö viibimisega ning teenust osutatakse üldjuhul vaid ajal, mil hooldusvajadusega inimese tööealine hooldaja viibib tööl või tööga seonduvalt kodust eemal, näiteks viibib Töötukassa pakutavatel aktiivsetel tööturuteenustel, töötab teises riigis, linnas vms. Seega on koduteenuse osutamine otseses seoses tööealise hooldaja töö viibimisega.

Teenuse sihtrühm on hooldusvajadusega inimesed, kelle tööeline hooldaja ei saa töötamise tõttu vajalikku toimetulekut tagada ning kelle toimetulekut ei ole võimalik tagada teiste sotsiaalteenuste või muu abi osutamisega. Koduteenus ei ole mõeldud ööpäevaringse hooldusvajadusega inimestele. Ehk kui hooldusvajadusega täisealisele isikule hindamise järgi on sobiv koduteenus (ehk tema iseseisva ja turvalise toimetuleku tagamiseks päevasel ajal kodustes tingimustes need toimingud ja tegevused sobivad), siis talle seda osutatakse juhul, kui hoolduskoormusega isik esitab töögraafiku KOV-le, kus on näha, et ta töötab päevasel ajal. Kui isik ei suuda tulla enam toime kodustes tingimustes, siis päevasel ajal on talle sobiv päevahoiuteenus, kui KOV seda pakub. Kui on vaja öhtuks või ööseks hooldusvajadusega täisealisele isikule järelevalvet, siis nende teenuste raames seda KOV pakkuda ei saa ja peab leidma muud lahendused (nt hooldab ise). Intervallhooldus on sobiv teenus siis, kui hoolduskoormusega isik käib graafiku järgselt tööl ja ei suuda tagada hooldatavale järelevalvet ka öhtul ja öösel (mis on antud hoolduskoormusega isiku puhul tema tööaeg). Ehk siis intervallhooldus (ööpäevaringne) tuleb kõne alla siis, kui hoolduskoormusega inimene on tööl ka öhtuti-öösel või välismaal vm. mille kohta esitab ka töögraafiku KOV-le.

Koduteenus on mõeldud hooldusvajadusega inimesele, kellel on terviseseisundist, tegevusvõimest või elukeskkonnast tulenevalt kõrvalabi vajadus igapäevaeluks vajalike toimingute sooritamisel ja väljaspool kodu asjaajamisel, kui see on vajalik selleks, et inimene tuleks iseseisvalt toime kodus, näiteks poest toidu toomine.

Koduteenus aitab vältida või lükata edasi hooldusvajadusega inimese paigutamist institutsionaalsele hooldusele. Koduteenuse raames tehakse vajaduse korral ka hooldustoiminguid. Hooldustoimingud on näiteks pesemine ja toitmine. Õendustegevusi sotsiaalministri 22.05.2016 määruse nr 55 §-i 4 mõistes (nt haavade ja lamatiste hooldus, ravimite manustamine jne) koduteenuse raames ei tehta, sest seda teevad üksnes vastava kvalifikatsiooniga töötajad (nt koduõde).

Punktis 2 nimetatud tugiisikuteenuse eesmärk on tööelise erivajadustega inimese toimetuleku tagamine, mis aitab tagada tööelisele erivajadustega inimesele võimaluse osaleda tööhõives. Teenuse sihtrühm on tööelised erivajadustega inimesed, kes vajavad sotsiaalsete, psühholoogiliste või terviseprobleemide tõttu oma kohustuste täitmisel ja õiguste teostamisel olulisel määral kõrvalabi⁹.

Kõrvalabi seisneb jõustamises (inimeste julgustamine ja suunamine järjepidevalt arendama uusi oskusi ja edasi arendama olemasolevaid, mille eesmärgiks on aidata inimestel saavutada kontrolli oma elu üle ning anda inimestele võimalus proovida korraldada ise oma elu) ning inimese suurema iseseisvuse ja omavastutuse võime arendamises juhendamise, julgustamise ja motiveerimise kaudu.

Tugiisikuteenus on ennetava iseloomuga teenus, mille eesmärk on vältida eemalejäämist või väljakukkumist tööturult.

Tugiisik töötab teenuse saaja igapäevases elukeskkonnas. Tugiisik võib kohtuda teenuse saajaga ka mujal mõlemale sobivas kohas ning toetada ametiasutustes jm. Tugiisik võib teenuse saajaga suhtlemiseks kasutada lisaks telekommunikatsioonivahendeid, kui see on teenuse saajale sobilik.

⁹ Vastavalt SHS § 23 lõige 1

Punktis 3 nimetatud isikliku abistaja teenuse eesmärk on tööealise erivajadustega inimese abistamine igapäevastes füüsilistes tegevustes, toetades seeläbi tema võimalikult iseseisvat toimetulekut ja osalemist ühiskonnaelu eri valdkondades, mis aitab tagada tööealistele erivajadustega inimestele võimaluse osaleda tööhõives.

Isikliku abistaja teenus on mõeldud tööealise erivajadustega inimestele, kes vajavad iseseisvaks toimetulekuks ja osalemiseks ühiskonnaelus füüsilist kõrvalabi. Isiklik abistaja lähtub oma töös konkreetse inimese erivajadustest ja tema poolt antavatest tööjuhustest. Seega peab erivajadustega teenuse saaja olema võimeline iseseisvalt isiklikku abistajat juhendama. Isikliku abistaja teenust kasutav erivajadustega inimene peab olema iseseisvalt võimeline korraldama oma asjaajamist (tegema enda elu puudutavaid otsuseid jne) ja koordineerima isikliku abistaja tööd selgelt ja arusaadavalt.

Punktis 4 nimetatud väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse (päevahoiu teenuse ja intervallhooldusteenuse) sihtgrupiks on hooldusvajadusega inimesed, kes vajavad igapäevaeluks vajalike toimingute sooritamisel ja enesehooldamisel ajutist kõrvalabi sellisel määral, kus kodu kohandamisest või koduteenuse osutamisest inimese toimetuleku, turvalisuse ja elukvaliteedi säilitamisele ei ole tagatud.

Intervallhooldusteenuse alla ei loeta silmas pikaajalist (ajamääratlus toodud lisas 5) hoolekandeesutuses elamist, vaid hooldusvajadusega inimene saab ajutiselt teenust ajal, mil teda hooldav hoolduskoormusega inimene töötab summeeritud tööaja alusel või töö iseloomu tõttu peab töötama näiteks öösiti, riigipühal, nädalavahetustel, teises riigis või linnas vms. Seega on intervallhooldusteenuse osutamine otseses seoses hoolduskoormusega inimese tööl viibimisega.

Intervallhooldusteenuse sihtrühm on hooldusvajadusega inimesed, kelle tööealine hooldaja ei saa töötamise tõttu temale vajalikku toimetulekut tagada ning kelle toimetulekut ei ole vastavalt hindamisaktile võimalik tagada teiste sotsiaalteenuste või muu abi osutamisega.

Päevahoiuteenuse sihtrühm on hooldusvajadusega inimesed, kelle tööealine hooldaja ei saa päevasel ajal töötamise tõttu temale vajalikku toimetulekut tagada ning kelle toimetulekut ei ole võimalik tagada ka muude sotsiaalteenuste (näiteks koduteenuse) osutamisega. Seega on päevahoiu teenuse osutamine otseses seoses tööealise hooldaja tööl viibimisega.

Teenuste osutamine on antud määruse raames abikõlblik juhul, kui teenuse saaja abivajadus on hinnatud ning selle kohta on koostatud hindamisakt ja otsus abi andmise kohta, milles määratakse kindlaks teenust vajava inimese kõrvalabi vajadusest tulenevad toimingud, et tagada inimese turvalisus ja toimetulek teenuse kasutamise ajal. Väljaspool kodu osutatavate teenuste puhul ehk intervallhoolduse ja päevahoiuteenuse puhul koostatakse lisaks ka hooldusplaan.

Tuleb tähele panna, et tugiisiku ja isikliku abistaja puhul on teenuse sihtrühmaks tööealsed erivajadusega inimesed ning koduteenuse, intervallhoolduse ja päevahoiu puhul hoolduskoormusega inimesed.

Paragrahvis 6 nimetatud teenuseid on täpsemalt kirjeldatud määruse lisas 5 ja sotsiaalhoolekande seaduse eelnõu seletuskirjas.

Paragrahv 7 sätestab meetme ja projektide abikõlblikkuse perioodi. Paragrahvis 6 nimetatud tegevuste puhul ei või projekti abikõlblikkuse alguskuupäev olla varasem kui taotluse esitamise tähtpäev.

Projekti tegevusi tuleb alustada vähemalt kuue kuu jooksul alates taotluse esitamise tähtpäevast. Taotleja võib teenuse arendamist ja pakkumist alustada ka kohe peale taotluse esitamise tähtpäeva, kuid seda omal vastutusel ehk juhul, kui taotlust ei rahuldata, tuleb tegevuste kulud kanda taotlejal endal. Projekti maksimaalne abikõlblikkuse perioodi järjestikune kestus on kaks aastat ehk 24 kuud.

Paragrahvi 8 alusel on kulu abikõlblik, kui see on põhjendatud ja tekib abikõlblikkuse perioodil ning on kooskõlas Euroopa Liidu ja Eesti õigusega. Abikõlblike kulude kindlaks määramisel tuleb lähtuda ühendmääruse §-st 2.

Abikõlblikud on kõik kulud, mis on vajalikud määruuses nimetatud tegevuste elluviimiseks. Paragrahvis 8 nimetatud abikõlblike kulude osas tuleb lähtuda määruuses sätestatud tingimustest. Kõik tegevustega seotud kulud peavad olema põhjendatud (sh sobiv, vajalik ja tõhus) ning omama märkimisväärset mõju projekti eesmärkide ja tulemuste saavutamisele. Kulu on sobiv, kui see soodustab projekti tulemuste saavutamist. Kulu on sobiv, kui see soodustab projekti tulemuste saavutamist. Kulu on vajalik, kui projekti tulemust ei ole võimalik saavutada odavama kuluga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kulu on tõhus, kui selle maksumus kajastab parimat võimalikku suhet kasutatud vahendite ja saavutatud tulemuste vahel.

Projekti mõju hinnatakse esimese hindamiskriteeriumi all. Mõju on võimalik hinnata juhul, kui on selgitatud tegevuse sisu, kestvust ja selle vajalikkust projekti sihtgrupist lähtuvalt.

Lõikes 2 on sätestatud, et projekti abikõlblike kulusid vähendatakse puhastulu võrra.

Tegevustele, mille abikõlblike kogukulude maksumus on üle 50 000 euro ning mis tekitavad puhastulu ainult projekti perioodil, tuleb vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõikele 8 vähendada Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest kaasrahasutatava tegevuse rahastamiskõlblike kulusid puhastulu võrra, mida pole tegevuse heakskiitmise ajal arvesse võetud ja mis saadi otseselt üksnes projekti tegevuse teostamise käigus kuni toetuse saaja lõpliku maksenõude esitamiseni. Vähendamine peab toimuma hiljemalt lõplikus maksenõudes. Seega, tulu teenivale projektile, mille abikõlblikud kulud on enne puhastulu mahaarvamist 50 000 eurot või enam, kohaldatakse puhastulu mahaarvamisel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõikes 8 sätestatud, kui tulu teenitakse abikõlblikkuse perioodil. Kui projekti abikõlblike kulude kogumaksumus on alla 50 000 euro, siis projekti abikõlblike kulusid puhastulu võrra ei vähendata. Määruse mõistes on puhastulu kohaliku omavalitsuse üksuse poolt teenuste eest võetav kliendi omaosalus.

Näide

Projekti abikõlblikud kulud on 60 000 eurot, kuid seda vähendatakse saadava omaosalustasu 200 euro võrra. Vähendatud abikõlblik kulu toetuse andmise otsuses: $60\,000\text{ €} - 200\text{ €} = 59\,800\text{ €}$.

Teise variandina võib saadavad omaosalustasud maha arvata projekti elluviimise ajal, kuid mitte hiljem kui toetuse saaja esitatud projekti viimase maksetaotlusega:

Näide

Projekti tegelik kogu abikõlblik kulu 120 eurot

Toetus (toetuse määr 85%) $120 * 85\% = 102$ eurot

Projektist saadavad/saadud laekumised 30 eurot

Finantseerimisvajaku määr (%) $(120 - 30) / 120 = 0,75$ ehk 75%

Projekti vähendatud abikõlblik kulu $120 * 75\% = 90$ eurot

Vähendatud toetuse summa $90 * 85\% = 76,5$ eurot

Toetuse andmise otsuses või viimase maksetaotlusega mahaarvatav toetus $102 - 76,5 = 25,5$ eurot

Lõikes 4 nimetatud transpordikulude hüvitamine on abikõlblik ainult juhul, kui see on seotud otseselt määruses lubatud teenuse osutamisega sihtrühmale. Transpordikulud võib hüvitada nii teenuse saajale kui ka teenuse osutajale.

Lõikes 5 nimetatud ruumide remontimine (seinavärvi uuendamine, põrandakatte vahetamine jne), vajaliku mööbli ning seadmete ja abivahendite soetamise kulu on abikõlblik, kui see on vajalik määruse §-s 6 nimetatud teenuste otseseks osutamiseks ja nende soetusmaksumus ei moodusta rohkem kui 20% projekti abikõlblike kogukulude eelarvest ning kulutus on tehtud vähemalt kuus kuud enne projekti lõppu.

Osakaalu (20% projekti abikõlblikest kogukuludest) kontrollitakse ka projekti viimase maksetaotluse esitamisel, mitte ainult taotluse eelarves.

Abivahendite soetamine on abikõlblik ainult päevahoiuteenuse ja intervallhooldusteenuse osutamiseks vajalike ruumide sisustamiseks ja nende teenuste osutamiseks. Isikutele personaalseks kasutamiseks mõeldud abivahendite soetamine on mitteabikõlblik kulu.

Lõikes 6 sätestatu kohaselt peab määruse §-s 6 nimetatud teenuste sisu vastama sotsiaalhoolekande seaduse §-des 17–25 ja 27–29 sätestatud miinimumnõuetele ning käesoleva määruse lisas 5 sätestatud nõuetele.

Lõikes 7 sätestatu kohaselt on teenuste osutamise kulud abikõlblikud ainult siis, kui inimese abivajadus on hinnatud ja selle kohta on koostatud hindamisakt, milles määratakse kindlaks teenust vajava inimese kõrvalabi vajadusest tulenevad toimingud. Intervallhooldusteenuse ja päevahoiuteenuse puhul peab lisaks abivajaduse hindamisele olema koostatud ka hooldusplaan.

Lõikes 8 sätestatu kohaselt võib projektijuhtimise kogukulu kuus olla maksimaalselt 2000 eurot. Projektijuhile makstavad transpordikulud või muud kulud väljaspool projektijuhtimise tasu ei ole määruse raames abikõlblikud.

Lõikes 9 on sätestatud, et raamatupidamiskulud on abikõlblikud vaid tegelike kulude alusel, kuna käesolevas määruses ei ole kaudsed kulud abikõlblikud.

Lõikes 10 on sätestatud piirangud toetuse andmisele.

Punkti 1 kohaselt on mitteabikõlblik ühendmääruses sätestatud kaudsete kulude hüvitamine ehk administreerimise (v.a raamatupidamine) ja üldkulud.

Projekti üldkuludeks loetakse järgmised kulud:

- 1) bürootarvete kulud;
- 2) sidekulud, sealhulgas interneti-, telefoni- ja postikulu;
- 3) infotehnoloogia kulud, sealhulgas kontoritehnika rentimine või liisimine ning serverite, võrkude ja kontoritehnika hooldamine ja remontimine;
- 4) kütte, vee, elektri ja ruumide koristamisega seotud kulud;
- 5) ruumide rentimine;
- 6) valveteenus;
- 7) maamaks;
- 8) projektiga seotud pangakonto avamise ja haldamise kulud ning makse ülekandetasu juhul, kui projekti jaoks on eraldi pangakonto;
- 9) riigisisese lähetusega seotud kulu tehnilise abina toetuse andmisel.

Projekti administreerimiseks loetakse järgmised tegevused:

- 1) raamatupidamine;
- 2) sekretäri- ja personalitöö;
- 3) hankespetsialisti tegevus;
- 4) haldustöötaja tegevus;
- 5) infotehnoloogi tegevus;
- 6) muu abistav töö.

Punktides 2–13 sätestatud kulu piirangud on määruses ühemõtteliselt välja toodud. Tuleb silmas pidada, et nimetatud kulude piirangud ei ole ammendavalt loetletud.

Lõike 11 kohaselt ei anta toetust, kui toetuse saaja on toetatavad tegevused enne taotluse esitamist täies mahus ellu viinud.

Paragrahvi 9 järgi on toetuse vähim summa 50 000 eurot ja suurim summa 225 000 eurot projekti kohta.

Kui toetatavad tegevused toimuvad ühe maakonna ulatuses, kus partneritena on kaasatud vähemalt 50% kohaliku omavalitsuse üksustest, on toetuse suurim summa tegevuste jaoks 375 000 eurot projekti kohta. Iga lisanduva maakonna puhul (kaasates partneritena vähemalt 50% kohaliku omavalitsuse üksustest) suureneb toetuse maksimaalne summa 225 000 euro võrra.

Toetuse maksimaalne osakaal on kuni 85% abikõlblikest kuludest projekti abikõlblikkuse perioodi esimese 12 kuu jooksul, kuni 75% järgmise kuue kuu jooksul ja kuni 65% järgmise kuue kuu jooksul. Omafinantseeringu osakaal on vastavalt vähemalt 15% abikõlblikest kuludest abikõlblikkuse perioodi esimese 12 kuu jooksul, vähemalt 25% järgmise kuue kuu jooksul ja vähemalt 35% viimase kuue kuu jooksul.

Taotlejal on õigus osaleda toetatava tegevuse rahastamises suurema omafinantseeringuga.

3. peatükk. Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele

Peatükk sätestab nõuded toetuse taotlejale, partneritele ja taotlusele ning taotleja kohustused ja nõuded.

Paragrahvi 10 järgi on taotleja kohaliku omavalitsuse üksus või maakondlike omavalitsuste liit. Taotluses olevad kohaliku omavalitsuse üksused on osalenud maakondlike arenduskeskuste poolt tehtavate sotsiaalteenuste kaardistuste ja analüüside koostamisel ning moodustanud toimepiirkonnad teenuse arendamiseks ja osutamiseks. Toimepiirkonna moodustamiseks peab kohaliku omavalitsuse üksus taotlejana kaasama partnerina vähemalt ühe kohaliku omavalitsuse üksuse ja maakondlike omavalitsuste liit vähemalt 50% liitu kuuluvatest kohaliku omavalitsuse üksustest, kuid toimepiirkonna miinimumsuurus ei tohi olla väiksem kui 5000 inimest. Iga osaleva kohaliku omavalitsuse üksuse elanike arv tuuakse välja rahvastikuregistri 2016. aasta 1. jaanuari seisuga määruse lisa 3.

Peale kohaliku omavalitsuse üksuse võib partnerina veel kaasata:

- 1) juriidilise isiku;
- 2) füüsilisest isikust ettevõtja;
- 3) valitsusasutuse või selle hallatava riigiasutuse, välja arvatud asutuse, mis on prioriteetse suuna raames saanud toetust ministri käskkirja alusel;
- 4) kohaliku omavalitsuse üksuse;

5) maakondliku omavalitsuste liidu.

STS § 2 punkti 10 kohaselt on partner taotluses või STS § 13 lõikes 1 nimetatud toetuse andmise tingimuste käskkirjas nimetatud füüsiline isik, juriidiline isik, riigiasutus või kohaliku omavalitsuse asutus, kes osaleb projektis toetatava tegevuse rakendamisel ja kellel tekivad selle käigus kulud. Partnerid ei esita toetuse saajale arveid, vaid tekkinud abikõlblikud kulud edastatakse aruandega toetuse saajale. Koostööpartner ei pea osalema projektis rahaliselt.

Lõike 3 kohaselt peavad taotleja ja partner vastama Vabariigi Valitsuse 21.08.2014 määruse nr 133 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse taotlemise ja taotluste menetlemise nõuded ja tingimused toetuse andmise tingimuste määruse kehtestamiseks“ (edaspidi taotluste menetlemise määrus) § 2 punktides 1, 2 ja 5 sätestatud nõuetele. Taotluste menetlemise määruse punkti 1 kohaselt ei anta toetust projektile, kui taotlejal või partneril on varasema projekti raames finantskorrektsiooni otsuse kohaselt tagasimaksmisele kuuluv toetus tagasi maksmata. Siinkohal peetakse silmas eelkõige olukorda, kus toetuse tagasimaksmiseks ettenähtud tähtaeg on möödunud, sealhulgas ajatamisgraafiku alusel, kuid toetust ei ole ettenähtud mahus tähtaja jooksul tagasi makstud. Nõude mõte ei ole kohustada tagasimaksmisele kuuluvat toetust tagasi maksuma enne tagasimakse tähtaega, vaid sellega ajendatakse tagasimaksmisele kuuluvat toetust maksuma tagasi tähtaegselt. Finantskorrektsiooni otsuse kohase tagasinõude olemasolu ja tagasimaksete teostamist saab kontrollida struktuuritoetuse registrist. Punktis 2 nimetatud kehtiva karistuse puudumise kinnitab taotleja (määruse lisa 1 vorm A) ning RÜ-I on õigus nõude kontrollimiseks teha järelepärimine karistusregistrisse. Isik loetakse karistatuks või tal on kehtiv karistus kuni karistusregistri seaduse alusel karistusandmete kustutamiseni ja arhiivi kandmiseni. Taotlejal ega partneril või nende seaduslikul esindajal ei tohi olla määratud kehtivat karistust karistusseadustiku § 209 (kelmus), § 210 (soodustuskelmus), § 260¹ (Eestis ilma seadusliku aluseta viibivale välismaalasele töötamise võimaldamine), § 372 (tegevusloata ja keelatud majandustegevus), § 373 (ärikeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine), § 379 (audiitor- ja erikontrolli tulemuste esitamata jätmine ja ebaõige esitamine) ja § 384 (maksejõuetuse põhjustamine) alusel. Punkti 5 kohaselt peab toetuse taotlejal ja partneril olema projektis omafinantseeringu ja mitteabikõlblike kulude tasumise suutlikkus, mida hinnatakse vastavalt taotluste menetlemise määruse §-s 3 sätestatud korrale. Nimetatud paragrahvis sätestatud taotleja finantssuutlikkuse hindamiseks kehtestatud näitajad on objektiivselt kontrollitavad. Kui objektiivsed näitajad on täidetud, siis on omafinantseeringu ja mitteabikõlblike kulude tasumise suutlikkus olemas ning eeldatakse, et toetuse saaja ja partner on võimelised projekti ellu viima. Reaalne omafinantseeringu tasumise suutlikkus selgub maksetaotluse menetlemisel, sest toetus makstakse välja abikõlblike kulude katteks ja ettemakse korras saadud toetus loetakse abikõlblike kulude katteks kasutatuks, kui makse aluseks olevad abikõlblikud kulud on toetuse saajal tasutud.

Lõike 4 kohaselt võib iga taotleja (kohaliku omavalitsuse üksus või maakondlik omavalitsuste liit) esitada käesoleva määruse alusel igas avatud taotlusvoorus ühe taotluse. Partnerina võib taotluse esitanud kohaliku omavalitsuse üksus või maakondlik omavalitsuste liit olla kaasatud ka teistes taotlusvooru esitatavates taotlustes.

Iga taotleja võib esitada vaid ühe taotluse, aga seoses haldusreformiga võib tekkida olukord, kus KOVIde ühinemise tõttu hakkab üks toetuse saaja rakendama mitut projekti. **Lõikes 5** ongi sätestatud sellekohane luba, et kui pärast taotluste esitamise tähtaega ühinevad haldusreformi tulemusena kohaliku omavalitsuse üksused, siis võib üks kohaliku omavalitsuse üksusest toetuse saaja rakendada mitut projekti.

Lõike 6 kohaselt peab vähemalt üks toimepiirkonna KOV olema 2015 aastal osutanud taotluses välja toodud teenuseid. Kui tullakse taotlema ühe teenuse arendamise ja osutamise rahastust, siis taotlejal või vähemalt ühel partneril peab olema varasem kogemus selle teenuse osutamisel. Kui

tullakse taotlema mitme teenuse arendamise ja osutamise rahastust, siis peab taotlejal või partneritel olema kogemus kõigi teenuste osutamisel. Kõigi teenuste osutamise kogemus ei pea olema ühel KOVil vaid võib ka olla nii, et ühe teenuse osutamise kogemus on taotlejal, teiste teenuste osutamise kogemus partneril. Kui tullakse taotlema mitme teenuse arendamise ja osutamise rahastust, siis peab taotlejal või partneritel olema kogemus kõigi taotluses välja toodud teenuste osutamisel. Teenuse osutamise kogemus 2015 aasta kohta tuuakse välja lisas 3.

Paragrahvi § 11 alusel on sätestatud taotleja kohustused, mis tulenevad STS § 21 lõike 2 punktidest 1–2 ja 4–5 ning mille alusel peab kohaliku omavalitsuse üksus või maakondlik omavalitsuste liit täitma määruse nõudeid ja tingimusi. Taotleja esitab taotluse e-toetuste keskkonna kaudu koos nõutud lisade ja dokumentidega.

Taotleja on kohustatud:

- 1) tõendama, et taotluses esitatud teave vastab toetuse andmise tingimuste määruuses sätestatud nõuetele ja tingimustele;
- 2) esitama RÜ nõudmisel lisateavet RÜ määratud tähtaja jooksul;
- 3) võimaldama ja osutama igakülgset abi taotluses esitatud teabe kontrollimiseks tema, partneri või kavandatava tegevuse kohas;
- 4) teavitama viivitamata taotluses esitatud andmetes toimunud muudatusest või ilmnenu asjaolust, mis võib mõjutada taotluse kohta otsuse tegemist.

Eelkõige peab taotleja ise tõendama, et tema ja kaasatud partner või partnerid vastavad määruuses nõutud tingimustele. Taotluses on oluline kirjeldada projektiga seonduvat võimalikult selgelt ja täpselt. Samuti tuleb taotlejal RÜ nõudmisel anda täiendavat teavet, sest taotluse menetleja peab veenduma, et taotleja ja taotluses esitatud teave vastavad toetuse andmise tingimustele. Taotleja peab võimaldama taotluse menetlejal kontrollida taotluses nimetatud asjaolusid ka taotleja või partneri juures või kavandatava tegevuse rakendamise asukohas. Kui pärast taotluse esitamist taotluses esitatud andmed muutuvad või ilmnevad uued asjaolud, mis võivad mõjutada taotluse kohta otsuse tegemist, peab taotleja sellest taotluse menetlejat esimesel võimalusel teavitama.

Paragrahvi 12 järgi on taotlusele esitatavad nõuded sätestatud taotluste menetlemise määruuse §-s 4. Muu hulgas loetakse taotlus nõuetele vastavaks, kui toetust taotletakse nende kulutuste kandmiseks, mis on vastavalt ühendmääruse §-le 2 ning määruuses sätestatud abikõlblikud. Toetatavate tegevuste asukoht peab olema Eesti. Sarnaselt ministri käskkirjaga kinnitatud toetuse andmise tingimustele peavad avatud taotlusvoorude projektid panustama rakenduskava väljund- ja tulemusnäitajate saavutamisse. Kui taotleja on projektile või projekti osadele tegevustele taotlenud toetust samal ajal mitmest meetmest või muudest riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisabi vahenditest, peab taotleja esitama sellekohase teabe. Nimetatud säte sisaldab sama kulu topeltrahastamise keelu põhimõtet, mis tuleneb ühissätete määruuse artikli 65 lõikest 11, mille kohaselt võib projekt saada toetust ühest või enamast ühissätete määruuses nimetatud fondist või ühest või enamast ühissätete määruuses nimetatud programmist ja muudest EL-i vahenditest tingimusel, et kulu, mis esitatakse maksetaotluses toetuse saamiseks ühest fondist, ei saa toetust mõnelt teiselt fondilt või muult liidu vahendilt või riigieelarvest ega samalt fondilt teise programmi raames. Seega juhul, kui sama kulu on toetatud mitmest allikast, siis ühe puhul ei ole kulu seotud toetatava projektiga.

Toetuse saaja õigused ja kohustused täpsustakse taotluse rahuldamise otsuses (TRO).

4. peatükk „Toetuse taotlemine“

Peatükk kehtestab taotlusvooru avamise, toetuse taotlemise tähtaja ja taotluse esitamise viisi.

Paragrahv 13 kirjeldab taotlusvooru avamise põhimõtteid. Lõigetes 1 ja 2 sätestatakse taotlusvooru ajakava ja eelarve esitamine ning taotlusvooru tähtajast ja selle eelarvest teavitamise kord. Lõike 3 kohaselt korraldab RÜ mitu taotlusvooru, kui RA on taotlusvooru ajakavas selliselt otsustanud.

Paragrahvis 14 määratakse toetuse taotlemise tähtaeg ja taotluse esitamise viis. Taotlus tuleb esitada hiljemalt § 13 lõikes 2 sätestatud taotlusvooru tähtpäevaks..

5. peatükk „Taotluste menetlemine“

Peatükk 5 sätestab taotluse menetlemise, taotleja, taotluse ja projekti nõuetele vastavaks tunnistamise, projektide hindamise, valikukriteeriumid ja valiku korra, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise tingimused ja korra ning taotluse osalise rahuldamise.

Paragrahv 15 sätestab taotluste esitamise korra ning taotluste menetlemise tähtaja. Kõiki ühte taotlusvooru esitatud taotlusi menetletakse samal ajal.

Samuti sätestatakse RÜ õigus nõuda menetlemise käigus taotlejalt selgitusi või lisadokumente taotluses esitatud info kohta. RÜ võib teha taotlejale ettepaneku taotlust muuta ning taotleja võib taotlust muuta üksnes RÜ poolt osutatud puuduste kõrvaldamiseks. Kui taotluses esineb puudusi, antakse üldjuhul ühekordne võimalus nende kõrvaldamiseks. Väiksemate eksimuste korral (näiteks arvutusvead) võib RÜ võimaldada ka teistkordset taotluse parandamist. Puuduste likvideerimiseks on kokku aega kuni kümme tööpäeva.

Kui taotlejale on antud võimalus taotluse korrigeerimiseks, arvestab RÜ ainult tema poolt osutatud vigade parandusega. Muudatusi, mida taotleja on lisaks teinud omaalgatuslikult, ei pea RÜ arvestama ja võib nõuda omaalgatuslike lisanduvuste kõrvaldamist.

Vastavalt **§-le 16** kontrollib RÜ taotleja ja taotluse vastavust esitatud nõuetele 30 tööpäeva jooksul taotlusvooru väljakuulutamise teates sätestatud tähtpäevast. Kui taotleja või taotlus tunnistatakse mittevastavaks, teeb RÜ taotluse mitterahuldamise otsuse.

Taotlus jäetakse rahuldamata juhul, kui:

- 1) taotleja või taotlus ei vasta kas või ühele §-s 12 nimetatud nõudele;
- 2) taotleja mõjutab pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil taotluse menetlemist;
- 3) taotleja ei võimalda teha enda juures või kavandatavate tegevuste elluviimise asukohas struktuuritoetuse seaduse § 21 lõike 7 tähenduses taotluse nõuetele vastavuse kontrolli;
- 4) hinnatud taotlus ei saa positiivset hindamistulemust;
- 5) taotluste rahastamise eelarve mahu tõttu ei ole võimalik projekti toetada;
- 6) taotleja ei ole nõus § 19 kohase taotluse osalise rahuldamise ettepanekuga toetuse vähendamise või projektis kavandatud toetatavate tegevuste muutmise kohta.
- 7) taotleja on võtnud tööle Eestis seadusliku aluseta viibiva isiku, kellel puudub õiguslik alus Eestis töötamiseks, ei rahuldata tema taotlusi viie aasta jooksul ebaseadusliku töötamise avastamisest arvates.

Vastavalt **§-le 17** hinnatakse taotlusi hindamislehe alusel vastavalt rakendusametuse kehtestatud hindamiskriteeriumitele. Iga nõuetele vastavat taotlust hindab vähemalt kaks erapooletut, sõltumatut ja usaldusväärset hindajat, kes põhjendavad antud hindeid, kandes põhjenduse hindamislehele.

Kui taotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole põhjendatud või taotlusvooru eelarves puuduvad vahendid taotluse täies ulatuses rahuldamiseks, võib RÜ taotleja nõusolekul taotletud toetuse

summat vähendada ja projekti tegevusi muuta tingimusel, et saavutatakse taotluses sisalduva projekti eesmärgid.

Taotluste paremusjärjestuse koostamisel eelistatakse võrdsete hindamistulemuste puhul taotlusi, mille omafinantseeringu maht on suurem. Kui § 18 lõikes 1 sätestatud hindamistulemust ületavate taotluste maht on suurem kui meetme taotlusvooru eelarve vabade vahendite jääk ja omafinantseeringu määr on võrdne, eelistatakse taotlust, mille hindamiskriteeriumi „projekti põhjendatus“ alakriteeriumi „partnerite kaasatus projekti tegevuste elluviimise“ punktisumma on suurem. Kui omafinantseeringu määr ja hindamiskriteeriumi „projekti põhjendatus“ alakriteeriumi „partnerite kaasatus projekti tegevuste elluviimise“ punktisumma on võrdne, eelistatakse taotlust, mille hindamiskriteeriumi „taotleja ja partneri suutlikkus projekti ellu viia“ punktisumma on suurem. Kui kõik kriteeriumid on võrdsed, eelistatakse taotlust, mis on varem esitatud.

Eelnõu §-s 18 selgitatakse taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise tingimusi ning korda.

Rahuldamisele kuuluvad taotlused, mille hindamistulemus on vähemalt 22 punkti ning mille rahastamise summa ei ületa vastavas taotlusvoorus välja kuulutatud rahastamise eelarvet.

Toetuse saaja õigused ja kohustused täpsustakse taotluse rahuldamise otsuses (TRO). TRO lahutamatuks osaks on § 12 kohane toetuse taotlus ja ühtlasi selles sisalduv teave. Taotluse menetlemisel võib taotlejalt olla küsitud täpsustusi eraldiseisva selgitusena või palutud esialgset taotlust korrigeerida – igal juhul on TRO aluseks taotlus, sh täpsustatud sõnastuses. Taotlus jäetakse rahuldamata juhul, kui:

- 1) taotleja või taotlus ei vasta kas või ühele §-des 10 ja 12 nimetatud nõudele;
- 2) taotleja mõjutab pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil taotluse menetlemist;
- 3) taotleja ei võimalda teha enda juures või kavandatavate tegevuste elluviimise asukohas struktuuritoetuse seaduse § 21 lõike 7 tähenduses taotluse nõuetele vastavuse kontrolli;
- 4) hindamistulemuse põhjal ei ole saadud positiivset hindamistulemust;
- 5) taotluste rahastamise eelarve mahu tõttu ei ole võimalik projekti toetada;
- 6) taotleja ei ole nõus § 19 kohase taotluse osalise rahuldamise ettepanekuga toetuse vähendamise või projektis kavandatud toetatavate tegevuste muutmise kohta;
- 7) taotleja on võtnud tööle Eestis seadusliku aluseta viibiva isiku, kellel puudub õiguslik alus Eestis töötamiseks, ei rahuldata tema taotlusi viie aasta jooksul ebaseadusliku töötamise avastamisest arvates.

Punktiga 7 tagatakse liikmesriigi kohustus, mis tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/52/EÜ, millega sätestatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele kohaldatavate karistuste ja meetmete miinimumnõuded (ELTL L 168, 30/06/2009, lk 24–32), artikli 7 lõike 1 punktist a, mille kohaselt ei tohi anda toetust viie aasta jooksul ebaseadusliku töötamise avastamisest. Sätet kohaldatakse, kui taotlejat või tema projekti partnerit on karistatud karistusseadustiku § 260¹ (Eestis ilma seadusliku aluseta viibivale välismaalasele töötamise võimaldamine) alusel ja vastav karistus on kehtivana karistusregistris.

Taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsus edastatakse taotlejale kuue tööpäeva jooksul otsuse vastuvõtmisest arvates.

Eelnõu §-s 19 nähakse ette tingimused taotluse osaliseks rahuldamiseks.

Lõike 1 kontekstis tähendab taotluse osaline rahuldamine, et mõnda algse taotluse põhiesemeks olevat asjaolu, näiteks toetuse summat, projekti tegevusi ja tulemusi, ei toetata algses taotluses nimetatud ulatuses või kujul. Osaline TRO tehakse taotlejaga eelnevalt kooskõlastatult ning selles fikseeritakse, millises ulatuses taotlus rahuldatakse. Muutmissettepanek on põhjendatud näiteks

juhul, kui projekti tegevused pole taotletavas mahus sobivad, vajalikud või piisavalt tõhusad ning kui taotluses nimetatud asjaolu muutmise tulemusel on projekti mõju meetme või selle tegevuse tulemusse põhjendatum. Selline ettepanek võib tugineda eksperdi arvamusele. Muutisettepanek võib olla ajendatud ka asjaolust, et taotluste rahuldamiseks kavandatud eelarve ei võimalda taotletud toetuse summat täielikult katta (käesoleva määruse § 18 lõige 5).

Lõike 2 alusel pakutakse taotlejale võimalust kaaluda, kas ta on nõus ka väiksema toetussummaga projekti ellu viima või vajaduse korral projekti muutama. Muudatusettepaneku tegemisel on RÜ-l kohustus taotleja ära kuulata. Kui taotleja ei ole nõus projekti muutama ehk kokkulepet ei saavutata, jäetakse taotlus rahuldamata eelnõu § 18 lõike 5 kohaselt.

6. peatükk „Taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamine“

Peatükk sätestab taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise.

Paragrahvis 20 sätestatakse, et taotluse rahuldamise otsust võib muuta RÜ algatusel või toetuse saaja sellekohase avalduse alusel. Vastavalt taotluse menetlemise määruse §-le 10 vormistatakse TRO muutmise otsusena, kui muudetakse:

- 1) toetatavat tegevust või selle ulatust või jäetakse tegevus ära või lisatakse täiendav tegevus;
- 2) toetatava tegevusega saavutatavat väljundinäitajat või selle sihttaset;
- 3) projekti tulemusnäitaja sihttaset;
- 4) projekti abikõlblike kulude kogumahtu või toetuse osakaalu abikõlblikest kuludest;
- 5) projekti abikõlblikkuse perioodi;
- 6) toetuse väljamaksmise tähtaegu – vastavalt määruse § 24 lõikele 4 tuleb väljamakse taotlusi esitada mitte harvem kui kord kvartalis. Kui maksetaotlusi ei ole tähtajaks esitatud, võib olla tegemist juhuga, kus projekti ei ole võimalik õigel ajal ellu viia ja sellest tulenevalt tuleb taotluse rahuldamise otsust muuta;
- 6) kulude hüvitamise korda, kui korra muutmise seisneb tegelike ja tasutud kulude alusel või kulude lihtsustatud hüvitamisviiside alusel toetuse maksmisses või
- 7) taotluse rahuldamise otsuses nimetatud muud asjaolu.

Toetuse saaja võib projekti tegevuste osas muuta eelarvet mitte rohkem kui 10 % projekti abikõlblikest kogukuludest. Enne muudatuse vormistamist tuleb see rakendusüksusega kooskõlastada.

RÜ võib algatada taotluse rahuldamise otsuse muutmise, kui projekti seirearuandes esitatud andmetest või muudest objektiivsetest asjaoludest selgub, et muudatuste tegemine on vajalik projekti eduka elluviimise tagamiseks.

Paragrahvis 21 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise alused, mis tulenevad STS § 22 lõikest 3 või § 47 lõikest 3. Nimetatud asjaolud võivad olla:

- 1) ilmneb asjaolu, mille korral taotlust ei oleks rahuldatud või taotlus oleks rahuldatud osaliselt;
- 2) taotlemisel või projekti elluviimisel on teadlikult esitatud ebaõiget või mittetäielikku teavet või teave on jäetud teadlikult esitamata;
- 3) kõrvaltingimusega taotluse rahuldamise otsuse korral kõrvaltingimus ei saabu või kõrvaltingimust ei suudeta täita;
- 4) toetuse saaja avaldust taotluse rahuldamise otsuse muutmiseks ei rahuldata ja toetuse saajal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata;
- 5) toetuse saaja esitab avalduse toetuse kasutamisest loobumise kohta;
- 6) finantskorrektsiooni otsusega tühistatakse kogu taotluse rahuldamise otsuses nimetatud toetus.

7. peatükk „Aruannete esitamine ja toetuse maksmise tingimused“

Eelnõu §-s 22 sätestatakse toetuse kasutamise seotud aruannete esitamise kord. Aruanded esitatakse määruse lisas 4 esitatud vormidel e-toetuste keskkonna kaudu. Lõikes 2 sätestatakse aruande miinimumnõuded.

Paragrahv 23 kehtestatakse toetuse maksmise tingimused. Toetuse maksmisel lähtutakse struktuuritoetuste seaduse §-dest 28 ja 29, ühendmääruse §-dest 11–15 ning käesolevas määruses ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud maksete tegemise täpsustavatest tingimustest ja korrast. STS sätestab toetuse maksmise üldpõhimõtted ning ühendmäärus täpsustab neid. Maksetaotlus esitatakse struktuuritoetuse registri kaudu RÜ poolt väljatöötatud vormil. Maksetaotlus esitatakse, kui abikõlblik kulu on tekkinud, st toetuse saaja või partner peavad olema kauba ja teenuse juba kätte saanud ja selle eest peab olema tasutud. Esimene maksetaotlus tuleb esitada koos abikõlbliku kulu tekkimist ja maksmist tõendavate dokumentidega. Maksetaotlusi võib esitada üks kord kvartalis.

RÜ-l on õigus peatada maksetaotluse menetlemine osaliselt või täielikult, kui:

- 1) maksetaotluses esineb puudusi;
- 2) toetuse kasutamise seotud kohustus on täitmata;
- 3) kulu abikõlblikkus ei ole üheselt selge;
- 4) ilmnenu asjaolude põhjal on kahtlus, et toetuse saaja ei suuda viia ettenähtud ajaks projekti ellu või saavutada kavandatud tulemust;
- 5) maksetaotlusega taotletavat toetuse summat on võimalik struktuuritoetuse seaduse § 48 lõike 2 kohaselt tasaarveldada struktuuritoetuse seaduse § 30 lõigete 5 ja 6 alusel väljamaksmisele mittekuuluva või finantskorrektsiooni otsuse kavandis nimetatud tagasimaksmisele kuuluva toetusega.

Toetuse väljamaksed teostatakse proportsionaalselt omafinantseeringuga. Praktikast tähendab see seda, et maksmisele kuuluv toetuse summa arvutatakse vastavalt sätestatud toetuse protsendile maksetaotlusega esitatud abikõlblikest kuludest. Toetuse summa leidmine muu proportsiooni alusel ei ole lubatud. Toetuse ja omafinantseeringu proportsioon on kinnitatud määruse §-s 9.

Uudsenä on perioodil 2014–2020 lisandunud korraldusasutuse (edaspidi KA) õigus toetuse väljamaksmise keelamiseks. KA võib vastavalt asjaoludele kas kohustada RÜ-d peatama toetuse maksmine või keelata RÜ-l makset teha. KA esitab RÜ-le motiveeritud otsuse. RÜ teatab TS-le ja palub korrigeerida maksetaotlust või esitada täiendavaid tõendeid või selgitusi. Puuduse likvideerimise järel jätkatakse maksetaotluse menetlusega. Kui TS puudusi ei likvideeri, teeb RÜ finantskorrektsiooni. Kui puudus tuleneb RÜ toimingust, likvideerib puudused RÜ. TS-i või RÜ selgituse, esitatud informatsiooni või täiendavate tegevuste põhjal võib KA tühistada peatamise ning maksetaotluse menetlemisega jätkatakse.

KA-l on õigus vajaduse korral kontrollida kulude abikõlblikkust ja abikõlblike kulude aluseks olevaid dokumente, sest RÜ täidab ühissätete määruse artikli 125 lõike 5 punktis a nimetatud kulude abikõlblikkuse kontrolli vahendusametina. Seega peab KA olema veendunud, et KA enda poolt mittetäidetavat ülesannet täidetakse korrektselt.

KA võib kohustada RÜ-d maksetaotluse menetlemise peatama ka siis, kui sertifitseerimisasutus ei nõustu RÜ poolt abikõlblikuks loetud kulu lisamisega ühissätete määruse artikli 126 punktides a ja b nimetatud Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusesse ja aruandesse või kui Euroopa Komisjon peatab maksed Eestile. Tegemist on erandkorras rakendatava võimalusega, mille võib tingida eelnimetatud põhjustel toetuse Euroopa Komisjonilt mittelaekumine. Euroopa Komisjonilt toetuse mittelaekumine ei tähenda automaatselt riigisisest toetuse maksete peatamist, kuid korraldusasutus võib sellise otsuse teha, kui:

- 1) kulude abikõlblikkust kontrolliva asutuse (nt RÜ) tööprotsesside puudused on niivõrd olulised, et RÜ poolt TS-le maksete jätkamine võib tähendada olulise finantskahju tekkimist;
- 2) riigieelarveliste vahendite piiratuse tõttu ei ole võimalik riigisisest riigieelarveliste vahendite arvelt maksetega jätkata.

Viimane väljamakse tehakse peale projekti lõpparuande kinnitamist RÜ poolt. Viimane väljamakse peab moodustama vähemalt 5% projekti rahastamisotsuses märgitud toetuse summast. Põhjendatud juhtudel RÜ kirjalikul nõusolekul võib see olla ka väiksem kui 5%. Vastava nõude vajadus on tingitud juhtumitest, kus kontrolli käigus on selgunud, et varem hüvitatud kulud on mitteabikõlblikud. Sel juhul on viimase väljamaksega võimalik korrigeerida saadavat toetust. Samuti on oluline, et viimast väljamakset ei teostata enne, kui on esitatud ja kinnitatud projekti lõpparuanne. Tulu teenivate projektide puhul peab viimane väljamakse vastama taotluse rahuldamise otsuses märgitud osakaalule.

8. peatükk. Toetuse saaja, partneri ning rakendusüksuse õigused ja kohustused

Sättestatakse toetuse saaja ja partneri kohustused ning õigused ning RÜ kohustused.

Paragrahvi 24 lõike 1 järgi kohalduvad lisaks määruses sätestatud toetuse saajale kõik STS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides toetuse saajale sätestatud kohustused. Muu hulgas tuleb olulist tähelepanu pöörata riigihangete seaduse järgimisele.

Lõike 1 punkti 2 puhul on oluline rõhutada, et erinevalt teistest fondidest on Euroopa Sotsiaalfondist toetuse saaja kohustatud koguma projektis osalejate kohta nõutavad andmed vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 (edaspidi *ühisätete määrus*) artikli 125 lõike 2 punktile e. Vastavalt STS § 24 lõikele 7 peab toetuse saaja korraldama osalejate andmekorje. Andmekorje nõuded on täpsustatud Euroopa Komisjoni juhendites (2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise Euroopa Sotsiaalfondi juhendmaterjal¹⁰ ning 2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise Euroopa Sotsiaalfond juhis lisa D¹¹ – andmete kogumise ja valideerimise praktiline juhis) ning täpsem töökorraldus korraldusasutuse juhendis „Euroopa Sotsiaalfondi tegevustes osalejate andmekorje juhend perioodi 2014–2020 struktuuritoetusi rakendavatele asutustele“. Euroopa Komisjoni andmekorje nõuete täitmiseks kogub toetuse saaja osalejatelt, kellele andmekorje kohustus kohaldub, isikuandmed ulatuses, mis on vajalik registritest andmekorje teostamiseks (isikukood) ning mis ei ole olemasolevatest registritest ammendavalt kättesaadavad vastavalt korraldusasutuse juhendile. Osalejate andmeid kogutakse lisa 4 vormi C või vormi D alusel, mis tuleb esitada RÜ-le lähtuvalt TRO-s kinnitatud sagedusele.

Lõike 2 kohaselt ei tohi vóorus osalevad kohaliku omavalitsuse üksused saadud toetusega asendada olemasolevate samade teenuste kulusid. Toetuse abil on võimalik laiendada vastava teenuse saajate ringi, suurendada teenuse mahtu või lisada teenusele lisategevusi. Teenuste osutamise maht kohaliku omavalitsuse eelarves ei tohi toetuse arvelt väheneda, ehk varasemalt kohaliku omavalitsuse eelarvest hüvitatud teenuste eest tasumist ei või asendada toetuse vahenditega. Kui kohalik omavalitsus on osutanud näiteks tugiisikuteenust 2015. aastal eelarvega

¹⁰ Kättesaadav aadressil: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7884&langId=en>

¹¹ Kättesaadav aadressil :

<http://ec.europa.eu/sfc/en/system/files/ged/Annex%20D%20E2%80%93%20Practical%20guidance%20on%20data%20collection%20and%20validation.pdf>

1000 eurot, siis ka järgnevatel aastatel peab KOV teenuse eelarve selle teenuse vajajate olemasolu korral vähemalt samale tasemele jääma.

Lõige 3 sätestab, et partneri kohustused on nimetatud STS §-s 25. Kui projekti on kaasatud partner, peab ka partner täitma toetuse saaja kohustusi selleks, et partneri kulud saaks lugeda abikõlblikuks ehk need ei mõjutaks projektile makstava toetuse hulka. Lisaks pannakse partnerile kohustus järgida riigihangete seadust, kui toetuse saaja on hankijaks riigihangete seaduse tähenduses ja partner ei ole. Selline erisus on sätestatud selleks, et tagada toetuse säästlik kasutamine ka partneri poolt.

Lõike 4 punkti 1 kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus kehtestama teenuse osutamise tingimused ja korra, mis peab sisaldama vähemalt sotsiaalteenuste ja -toetuste kirjeldust, finantseerimist ning nende taotlemise ja kättesaadavuse tingimusi ja korda, sealhulgas teenust saava isiku tagasiside ja teenuse järelevalve aluseid. Oluline on välja tuua, et sotsiaalhoolekandeline abi osutamise kord peab sisaldama selgeid suuniseid selle kohta, millistel tingimustel ja kuidas abi osutatakse ning kuidas tagatakse teenuse kättesaadavus. Nimetatud kord tuleb kontrolliks esitada RÜ nõudmisel.

Lõike 4 punkti 2 kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus enne teenuse osutamise algust hindama inimese teenusevajadust. Teenuse osutamise hindamisakt (otsus abi andmise kohta) tuleb esitada kontrolliks RÜ nõudmisel.

Teenuse vajaduse väljaselgitamisel lähtutakse terviklikust lähenemisest isiku abivajadusele, võttes arvesse tema toimetulekut ja ühiskonnaelus osalemist mõjutavaid asjaolusid, sealhulgas:

- 1) isiku personaalse tegevusvõimega seonduvaid asjaolusid;
- 2) isiku füüsilise ja sotsiaalse elukeskkonnaga seonduvaid asjaolusid.

Kohaliku omavalitsuse üksus peab inimese suunamisel teenust saama hindama inimese abivajadust. Abivajaduse väljaselgitamise käigus tuleb arvesse võtta nii inimese tegevusvõimet mõjutavaid kui tema elukeskkonnaga seotud tegureid ning nende omavahelist koosmõju. Keskkond hõlmab nii inimese füüsilist (eluase, sissetulek, elupiirkond) kui sotsiaalset elukeskkonda (suhted, kogukonna hoiakud, kultuurilised tegurid jne). Inimese tegevusvõimet mõjutavad tema:

- 1) füüsiline ja vaimne tervis;
- 2) teadmised, mis on vajalikud oma kohustuste täitmiseks ja õiguste realiseerimiseks ühiskonnas. See hõlmab nii inimese kutsealast ja hariduslikku ettevalmistust kui ka nn universaalseid argielus toimetulekuks vajalikke teadmisi (nt info oma õiguste, võimaluste ja kohustuste kohta);
- 3) oskused, mis on vajalikud oma kohustuste täitmiseks ja õiguste realiseerimiseks ühiskonnas, alates baasoskustest (lugemis- ja kirjutamisoskus, suhtlemisoskus jne) kuni professionaalsete kutseoskusteni;
- 4) motivatsioon ehk inimese enda soov toime tulla ning valmisolek teha selleks pingutusi;
- 5) kogemused, mis mõjutavad oluliselt inimese elustiili ja kohanemisvõimet ning motivatsiooni.

Koosmõjus hindamine tähendab seda, et arvestatakse erinevate tegurite vastastikust mõju. Näiteks võivad keskkonnategurid inimese tegevusvõimet ja osalust ühiskonnaelus piirata või siis vastupidi, toetada. Inimesel võib olla füüsiline puue (näiteks on tal tserebraalparalüüsi tulemusena jalad liikumisvõimetud), kuid tema abivajadus sõltub sellest, milline on tema eluase, kas ta elab üksi või on olemas keegi, kes teda abistab, kas tal on sobiv haridus, mis võimaldab leida tööd, mis ei eelda füüsilist võimekust, millised on inimese enda hoiakud ja harjumused jne. Valdkondades, mille hindamine ei kuulu kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja kompetentsi, tuleb sotsiaaltöötajal vajaduse korral küsida konsultatsiooni või tellida ekspertiis vastava spetsialisti käest või suunata abivajaja pädeva spetsialisti juurde. Selline koostöö kuulub tavapärase sotsiaaltöö protsessi juurde. Hindamise tulemusena langetab KOV teenuse osutamise (või mitteosutamise) kohta

kaalutusotsuse, mille dokumenteerimine ja abivajajale teatavaks tegemine toimub haldusmenetluse seaduses kehtestatud korra kohaselt.

Lõikes 5 pannakse toetuse saajale kohustus koos viimase maksetaotlusega esitada kinnitus, et kõigi projektis osalenud kohaliku omavalitsuse üksuse arengukavas või muus strateegilises dokumendis on fikseeritud projekti raames osutatud teenuste jätkumine vähemalt viie aasta jooksul. Siinjuures ei eeldata, et teenuseid osutatakse välisvahendite perioodi lõppedes rahaliselt jätkuvalt samas mahus, kuna praegu on keeruline prognoosida kohaliku omavalitsuse üksuse täielikku võimekust ja majanduslikku olukorda 2021. aastal.

Dokumentide säilitamisel tuleb lähtuda STS §-st 35, kus reguleeritakse dokumentide säilitamise kohustust kooskõlas ühissätete määruse artikli 140 lõikes 1 nimetatud võimalustega. Kui dokumentide säilitamistähtaeg lõpeb, kuuluvad kogutud või ülesannete täitmisel tekkinud andmed, sealhulgas isikuandmed, ja dokumendid hävitamisele, välja arvatud juhul, kui need tuleb üle anda Rahvusarhiivile. STS § 35 lõikes 2 sätestatud kord on sõnastatud toetuse saaja vaates. Kuna toetuse saaja jaoks loetakse kulu abikõlblikuks seaduse kohaselt vaid siis, kui RÜ on maksetaotluses nimetatud kulu abikõlblikuks lugenud ja toetuse välja maksnud (sh tasaarveldanud), hakkab säilitamisaja arvamine just RÜ poolt kulu või terve projekti kulude abikõlblikuks lugemisest (pärast viimase makse tegemist). Projekti kõikide abikõlblike kulude dokumentide säilitamise nelja-aastane tähtaeg algab alates viimase kulu 30. juuni seisuga abikõlblikuks lugemise aasta 31. detsembrist. Seega, kui projekti viimane kulu loeti abikõlblikuks näiteks 1. juulil, algab säilitamistähtaeg järgmise aasta 31. detsembrist. Toetuse saaja jaoks muutub tähtaeg võrreldes STS-is 2007–2013 sätestatud ühtse tähtajaga – 31.12.2025 – lühemaks. STS § 35 lõike 4 kohaselt katkeb dokumentide säilitamistähtaeg vastavalt ühissätete määrusele vaide- ja kohtumenetluse ajaks või kui nii on nõudnud Euroopa Komisjon. Katkeda saab tähtaeg 30. juuni seisuga RÜ poolt abikõlblikuks loetud kulu või lõpetatud projekti korral, kui kontrolli või auditi tulemusel on alanud vaide- või kohtumenetlus.

Toetuse saaja jääb TRO-s nimetatud tingimustel elluviimise ees siiski vastutama ka siis, kui partner ei täida toetuse saajale pandud kohustusi. Vastutus tähendab seda, et kui kulu abikõlblikuks lugemisel ei ole kõik nõuded või kohustused täidetud, siis finantskorrektsioon tehakse ikkagi, kusjuures vabandatavaks asjaoluks RÜ ees ei ole see, et rikkumine oli seotud partneri tegevusega.

Eelnõu §-s 26 viidatakse, et RÜ on kohustatud täitma STS § 8 lõikes 2 nimetatud kohustusi.

Eelnõu § 27 sätestab finantskorrektsioonide tegemise. Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt STS §-des 45–47 ja ühendmääruse §-des 21–23 sätestatule.

Kui ilmneb, et toetust on kasutatud mitteabikõlblike kulude hüvitamiseks, teeb RÜ otsuse nõuda elluvijalt toetus osaliselt või täielikult tagasi.

Tagasinõudmise otsuse tegemisel lähtutakse STS §-st 45 ning ühendmääruse §-dest 21–23. Tagasinõudmise otsuse võib muu hulgas teha siis, kui toetust ei ole kasutatud ettenähtud tingimustel või kui ilmneb, et toetuse eesmärkide saavutamine ei ole võimalik või tegevuste tähtaegu ei ole järgitud.

III Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Eelnõu on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17. detsember 2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1304/2013, 17. detsembri 2013, mis käsitleb Euroopa Sotsiaalfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1081/2006.

IV Määruse mõjud

Kooskõlas konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärgiga suurendada tööjõus osalemise määra toetatakse avatud taotlusvoorudes projekte, mis soodustavad eakate ja puudega inimeste hooldajate hoolduskoormuse vähendamist, tööle asumist või tööturul püsimist ning erivajadustega inimeste toimetuleku parandamist, sh tööturule suundumist või tööturul jätkamist.

Alljärgnevalt hinnati avatud taotlusvoorudest hoolduskoormust leevendavate sotsiaalteenuste arendamise ja pakkumise sotsiaalseid ja majanduslikke mõjusid ning mõjusid regionaalarengule ja kohalike omavalitsuste korraldusele.

Sotsiaalsed mõjud

Avatud taotlusvoorudega toetatakse kohalikke omavalitsusi sotsiaalteenuste osutamisel, mistõttu nad saavad pakuda teenuseid suuremale hulgale inimestele. Sotsiaalteenuste osutamise toetamine annab võimaluse vähendada hooldajate hoolduskoormust ning seeläbi siseneda/naasta tööturule või suurendada töökoormust, mis omakorda parandab leibkonna majanduslikku toimetulekut ja vähendab vaesusriski.

Avatud taotlusvoorude kaudu pakutavaid sotsiaalteenuseid saab kasutada umbes 6225 inimest. Pakutavad teenused on suunatud täisealistele erivajadustega inimestele. Teenuste osutamise tulemusena paraneb täisealiste erivajadustega inimestele osutatavate sotsiaalteenuste kättesaadavus. Samuti paranevad täisealiste erivajadustega inimeste võimalused igapäevaeluga paremini toime tulla nii koduses keskkonnas kui osaleda ühiskonnaelus laiemalt (sh tööturul). Avatud taotlusvoorude kaudu pakutavad hoolekandeteenused aitavad ennetada institutsionaalsetele teenustele sattumist ning vähendada pereliikmete hoolduskoormust.

Hoolduskoormuse tõttu tööturult eemal olevate inimeste arv kasvab järjepidevalt. Kui 2014. aastal ei töötanud hoolduskoormuse tõttu 17 400 inimest, siis 2015. aasta esimese kolme kvartali keskmisena oli hoolduskoormuse tõttu tööturult eemal juba 18 200 inimest. Samas võib hinnata mõju sihtrühmale keskmiseks, sest kõikidest hoolduskoormusega inimestest osaleb avatud taotlusvoorude kaudu pakutavates sotsiaalteenustes kuni 36% hoolduskoormusega inimestest.

Vaesus ohustab kõige enam neid peresid, kus ükski liige ei tööta. Kui üks leibkonnaliige on vaene, on vaesusriskis kogu leibkond. Allpool absoluutse vaesuse piiri (204 eurot) elas 2014. aastal 3%

ning suhtelises vaesuses¹² 36,4% kõigist puudega inimestest.¹³ Tööealiste leibkonnaliikmete tööintensiivsuse suurenemine kahandab oluliselt pere vaesusesse langemise riski.¹⁴ Ligikaudu 14% 2014. aastal ja 9% 2015. aastal (kolme kvartali keskmisena) hoolduskoormuse tõttu mitteaktiivsetest meestest ja naistest ei otsinud tööd, kuna puudus sobiv hooldusteenus või see oli liiga kallis. Samas hooldajate tööturul osalemine on oluline nii leibkonna vaesusrisi vähendamisel kui hoolduskoormusega inimeste sotsiaalse kaasatuse suurendamisel, mistõttu mõju ulatust võib hinnata suureks.

Hoolduskoormus mõjutab kõige enam naiste tööturul osalemist. Oluliselt sagedamini on naised need, kes lähedase hooldamise tõttu tööleasumist edasi lükkavad, töötamise katkestavad või tööturult lahkuvad. Kui 2014. aastal ei töötanud 2400 meest ja 15 000 naist põhjusel, et nad hoolitsesid pereliikmete eest, siis 2015. aasta esimese kolme kvartali keskmisena oli tööturult eemal juba 3500 meest ja 14 700 naist. Seega võimaldab täiendavate sotsiaalteenuste pakkumine naistel enam tööturul osaleda.

Mõju avaldumise sagedus on suur, sest püsiv tööturul osalemine mõjutab igapäevaselt pereelu korraldust. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, sest negatiivse iseloomuga mõjud puuduvad.

Kokkuvõttes võib avatud taotlusvoorudest hoolduskoormust vähendavate sotsiaalteenuste pakkumise sotsiaalseid mõjusid hinnata suureks.

Mõju majandusele

Hoolduskoormuse vähendamist toetavate sotsiaalteenuste pakkumine mõjutab tööturgu, sest annab võimaluse seni hoolduskoormuse tõttu kodus olnud hooldajatel tööturul osaleda. Samas on mõju ulatus keskmine, sest tööturu mõistes suureneb küll töjõud tööturul, kuid see ei eelda osapoolte sihiteadlikku kohanemist. Avatud taotlusvoorude kaudu töökohti juurde ei looda.

Avatud taotlusvoorude kaudu pakutakse teenuseid kokku 6225 inimesele, kellest ligikaudu 1870¹⁵ saab eeldatavalt osaleda tööturul või suunduda tööturuteenustele. Samas on tööturul osalejate sihtrühma suurus võrreldes kõigi tööturul olijatega (u 640 900¹⁶) pigem väike. Seetõttu on alust arvata, et kogu tööturgu arvestades ei puuduta hoolduskoormust vähendavate sotsiaalteenuste pakkumine väga suurt sihtrühma.

Hoolduskoormust vähendavate sotsiaalteenuste pakkumise mõju sagedus tööturu mõistes on keskmine, sest sotsiaalteenuseid pakutakse kogu perioodi 2014–2020 jooksul kahe taotlusvooru ajal.

¹²2014. aastal oli suhtelise vaesuse piir 395 eurot kuus.

¹³ Eesti Statistikaamet andmetel

¹⁴ Eesti Statistikaamet andmetel

¹⁵ Rakenduskavas on seatud eesmärgiks, et 30% projektides osalejatest on kuus kuud pärast teenuse saamise algust asunud tööle, tööl jätkanud või suundunud aktiivsetele tööturuteenustele.

¹⁶Hõivatute arv 2015. aastal Eesti Statistikaamet andmetel

Avatud taotlusvoorudega julgustatakse ettevõtteid (sh nii eraettevõtteid kui sotsiaalseid ettevõtteid) koostöös kohalike omavalitsustega osalema hoolduskoormust vähendavate teenuste arendamisel ja pakkumisel, kuid eeldatavalt on projektides osalevate ettevõtete arv väike.

Kokkuvõttes võib hinnata, et hoolduskoormust vähendavate sotsiaalteenuste pakkumine avaldab kogu ettevõtluse tegevusele ja tööturule väikest mõju.

Mõju regionaalarengule

Täiendavate sotsiaalteenuste arendamise ja osutamise toetamine üle Eesti annab võrdsed võimalused kõigile kohalikele omavalitsustele pakkuda täiendavaid hoolduskoormust leevendavaid sotsiaalteenuseid. Eestis on andmed kohalikes omavalitsustes pakutavate hoolduskoormust leevendavate teenuste kohta, kuid puudub ülevaade teenuste tegelikust vajadusest.

Kuna avatud taotlusvoorude kaudu sotsiaalteenuste arendamise ja pakkumise eeltingimus on kohalike omavalitsuste koostöö, loob see alused teenuste osutamisele toimepiirkondade põhjal ehk nendes piirkondades, kus teenust tegelikult vajatakse. Kohaliku omavalitsuse üksuste koostöös esitatud projektide elluviimine loob alused ka edaspidiseks koostööks, mistõttu mõju regionaalpoliitika eesmärkidele võib hinnata suureks.

Hoolduskoormust vähendavate sotsiaalteenuste pakkumine võib mõjutada hoolduskoormusega inimeste elukohavalikuid. Samas tuleb arvestada, et elukohavalik sõltub eelkõige töökohtade olemasolust ning seda toetab vajalike avalike teenuste pakkumine.

Uute sotsiaalteenuste loomise või olemasolevate pakkumise mahu suurendamine mõjutab teenuste kasutamise sagedust. Hoolduskoormusega inimestel tekib rohkem võimalusi regulaarselt osaleda tööturul ning see omakorda mõjutab regulaarselt kohalike omavalitsuste tulubaasi. Samas tuleb arvestada, et tegemist on projektipõhise rahastusega, mistõttu negatiivsed riskid ilmnevad projektide lõppedes juhul, kui kohalikud omavalitsused ei jätka hoolduskoormust leevendavate teenuste pakkumist või ei tee seda senises mahus.

Kokkuvõttes võib hinnata, et hoolduskoormust vähendavate teenuste arendamine ja pakkumine avaldab regionaalarengule suurt mõju.

Mõju kohalike omavalitsuste korraldusele

Avatud taotlusvoorudest hoolduskoormust vähendavate sotsiaalteenuste pakkumine ei too kohalikele omavalitsustele kaasa uusi ülesandeid ega eelda uute töökohtade loomist. Seega võib mõju ulatust hinnata keskmiseks, sest kuigi kohalike omavalitsuste halduskoormus kasvab (sh tulenevalt kohalike omavalitsuste senisest suuremast koostööst), jäävad ülesanded iseloomult samaks.

Avatud taotlusvoorust on võimalus rahastust taotleda kõigil kohalikel omavalitsustel, mistõttu mõju sihtrühma suurusele on suur. Samas on praegu keeruline hinnata, kui paljud kohalikud omavalitsused avatud taotlusvoorudes osalevad.

Kohalikele omavalitsustele lisanduvad Euroopa Sotsiaalfondi toetuste saamisega täiendavad ülesanded (nt projektijuhtimine, seireandmete kogumine jms), mida tuleb täita kuni projekti lõppemiseni. Kuna Euroopa Sotsiaalfondi toetusega kaasnevad kohustused suurendavad kohalike omavalitsuste töökoormust teatud regulaarsusega, võib mõju avaldumise sagedust hinnata keskmiseks.

Kohalike omavalitsuste koostöö nõue avaldab otsest mõju omavalitsuse kuludele. Teenuste arendamine ja pakkumine kohalike omavalitsuste piiriüleses koostöös võimaldab neil pakkuda teenuseid suuremale sihtrühmale ning seeläbi saavutada mastaabisäästu. Samuti ei ole hoolduskoormust leevendavate sotsiaalteenuste kättesaadavus piiratud ühe kohaliku omavalitsusega, vaid teenuseid osutatakse otstarbekuse ja tegeliku vajaduse järgi ehk toimepiirkonnapõhiselt. Võib eeldada, et heade koostööpraktikate loomine on teenuste arendamisel ja pakumisel eeskujuks ka projektides mitteosalevatele kohalikele omavalitsustele.

Üldiselt võib hinnata, et kohalike omavalitsuste korraldusele on avatud taotlusvoorudest hoolduskoormust vähendavate sotsiaalteenuste rahastamise mõju suur.

V Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja eeldatavalt kaasnevad tulud

Meetme „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused” tegevuse „Eakatele, erivajadustega ja toimetulekuraskustega inimestele ning nende pereliikmetele töölesaamist toetavad hoolekandeteenused“ maht aastatel 2014–2020 on 43 980 450 eurot, millest Euroopa Sotsiaalfondi toetus on 37 383 382,5 eurot ja omafinantseering 1 943 505 eurot. Avatud taotlusvoorule on planeeritud vahendeid summas 33 315 947 eurot, millest toetus moodustab 28 318 555 eurot ja projektide omafinantseering vähemalt 4 653 562 eurot.

Rahastamist on välisvahendite lõppemisel planeeritud jätkata KOV-ide eelarvetest. Tegemist on teenustega, mis on antud KOV-i pädevusse korraldada. Et saavutada KOV-ide kaasatust, on planeeritud omaosaluse katmist avatud taotlusvoorude puhul KOV-ide eelarvetest. Välisvahendite perioodi lõppedes on teenused arendatud välja kvaliteetsetena toimima efektiivsetel alustel ning KOV-i koostöö teenuste osutamisel tagab vajaliku mastaabiefekti ja säästu. Tulenevalt efektiivsusest ja mastaabiefektist on KOV-id valmis ja suutelised neid teenuseid osutama oma eelarvetest. Siinjuures ei eeldata, et teenuseid osutatakse välisvahendite perioodi lõppedes rahaliselt jätkuvalt samas mahus, vaid natukene vähendatud mahus (raske prognoosida KOV-i täielikku võimekust ja majanduslikku olukorda 2021. aastal).

Kui hoolduskoormusega või erivajadusega inimene saab naasta või siseneda tööturule, siis oma tööpanusega täiendab ta nii kohaliku omavalitsuse kui riigi tulubaasi. Lisaks vähenevad inimeste tööle rakendumise korral riigi kulud toetuste maksmisele.

VI Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, s.o kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

VII Määruse kooskõlastamine

Määrus edastati arvamuse avaldamiseks Rahandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Siseministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Riigikantseleile, SA-le Innove, Eesti Maaomavalitsuste Liidule, Eesti Linnade Liidule, Eesti Puuetega Inimeste Kojale ja valdkondlikule seirekomisjonile. Kommentaaride vastused on toodud kooskõlastustabelis.

Rait Kuuse
Sotsiaalala asekanstler